

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

D. A. Tractatus De Privilegiis Ecclesiae

Zanchi, Lelio

Veronae, M. D. LXXXVI.

Centesimum Undecimum Priuilegium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61627](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61627)

- 11 Statutum generale comprehendit clericos, immo etiam si speciale, de clericis disponat in eorum fauorem, valet.
- 12 Statuto ciuitatis cauetur, quod primo genitus clericus excludat ceteros fratres ab hereditate paterna tale Statutum valet.
- 13 Laici in clericos specificè constituere non possunt.
- 14 Clerici possunt in duplici qualitate censei iure laicali in quantum laicali, & iure spiritali possident.
- 15 Statutum, quod subditus non possit alienare rem immobilem in non subditum sine solutione gabellæ ligat clericos, quod firmatur q. 15. fundamentis.
- 16 Lex positiua non ligat Principem.
- 17 Lex secularis ligat clericos, vbi nullum consideratur ius canonicum, ergo, & consuetudo, cum sit lex inter eos, inter quos est introducta.
- 18 Statuta, & consuetudines laicorum non ligant clericos, quando contradicunt canonibus, alias secus, vel quando non est fauorabilis clericis.
- 19 Clericus ius primæ genituræ consequi potest, etiam ex dispositione iuris diuini.
- 20 Leuitæ hodie apud nos sunt illi, quos præbyteros appellamus.
- 21 Clerici an succedant in feudo.
- 22 Testes deponentes super negatiua indirectè non de credulitate, sed de veritate debent admitti.
- 23 Clerici probantes se comisisse fornicationem tali die, & loco, possunt per laicos probare contrarium indirectè, quod illa die semper sui in alio loco, & deo absolui.
- 24 Testes ex parte rei præferuntur testibus actoris, seu accusatoris.
- 25 Probationes super affirmatiua, si non adessent legitimæ, sed contrarium esset suspicio, vel infamia, seu scandalum, tunc admittitur probatio, & exigitur etiam purgatio per iuramentum.
- 26 Purgatio non admittitur nisi esset honesta persona.

Centesimum Undecimum Priuilegium.

7

ECCLESIA gaudet priuilegio. † Quod si probari potest reum deliquisse, eius probatio, quod non deliquerit non est admittenda, talis enim lex in Daciæ Regno vel consuetudo erat, quod accusati de criminibus, quæ per legitimos testes probari poterant contra ipsos immunes reputabantur, dummodo valerent se purgare quoquo modo, sacerdotes

sacerdotes, & clerici Dacia huic legi innitebantur, hoc enim
 2 ad notitiam Papæ peruenit. † Qui volens hanc consuetudi-
 nem, ut iuri contrariam extirpandam mandauit, quatenus in
 negatiua probatione nullus audiatur dum tamen ex aduerso
 possit affirmatiua probari, cap. ad nostram de probat. Ratio
 3 autem decisionis fuit hæc. † Quia dum affirmatiua probatio
 probari potest, negatiua non admittitur, cum de iure cautum
 4 sit, † magis credendum esse duobus affirmantibus, quam
 mille negantibus, l. diem proferre & ibi Bar. in §. Si plures in
 gl. in verb. consenserunt. ff. de recep. arbit. Hic prætereundum
 5 non est. † Consuetudinem non valere contra ordinem iuris,
 & affirmatiua negatiuæ præualere, ex quo in tex. dicitur quo-
 quo modo se purgare valeant, adeo, quod ex hac consuetudi-
 ne purgatio fieri potest, vel poterat per viles, & criminosos si-
 bi similes, quod reprobatur, cum debeant esse bonæ famæ,
 & opinionis, cap. constitutus. de purgat. can. Quia consuetu-
 do tamquam iuri contraria non valet, Cyn. in l. 2. C. quæ sit
 long. consuet. Ideo si esset consuetudo, ne iuret de calumnia
 licite enim non recusabitur, cum sit cōtra iuris dispositionem.
 6 Verum aliquando, † consuetudo est valida contra ius com-
 mune, ut scilicet Episcopus non teneatur requirere canoni-
 corum cōsensum incorrigendis excessibus, inquirendis & pu-
 niendis suorū subditorū, & hæc consuetudo potest esse Ec-
 7 clesie utilis propter faciliorem expeditionem electionis. † Cū
 longa vacatio, ut plurimum sit Ecclesiis nociua, cap. quam
 8 sit de elect. in 6. Si vero esset. † Consuetudo, quod absentes
 oīno vocentur ad electionis actum, talis consuetudo esset vali-
 da, dummodo non tenderet nimium in damnum Ecclesie,
 nam si talis consuetudo haberet, quod etiam cum incomodo
 Ecclesie absentes essent vocandi, talis consuetudo non esset
 toleranda, tamquam Ecclesie grauosa, cap. 1. de consuet. in
 vol. Gregoriano, secus autem foret, si consuetudo esset, quod
 absentes vocentur, etiam cum parua Ecclesie incommodita-
 te, nam talis consuetudo esset valida, ut in gl. in verb. in pro-
 uincia in cap. coram, & cap. in Genes. de elect. Sic ut parua
 incomoditas toleretur ratione consuetudinis, propter eius au-
 thoritatē, cap. cum tanto de consuet. & l. consuetudinis C. quæ
 sit long. consu. Et hac ratione dicit Abb. in c. coram de elect.
 9 † Valere consuetudinem, ut in omnibus actibus debeant vo-
 cari absentes, maxime in alienatione rei Ecclesiasticæ, nam

de iure in alienatione absentes non sunt vocandi, tex. singul. in
 Auth. hoc ius porrectum. C. de fac. sanc. eccl. cap. ea nu. 10. q. 2.
 in §. Hoc ius porrectum, & ita habetur quomodo, & quando
 consuetudo locum obtineat, nam aliquando contra ius non va
 let, & aliquando valet, vt iuribus allegatis. Hic enim cadit du
 10 biam an. † Consuetudo laicorum regulariter non comprehen
 dat clericos, pro ut dicit Roch. de Curte in suo trac. de consuet.
 q. 11. col. 5. Tamen fallit nisi consuetudo esset talis & fauorabi
 lis, & priuilegiatiua, per tex. in d. c. dilecti. de for. comp. & text.
 in l. omnia priuilegia. C. de Episc. & cler. & subiūgit in col. seq.
 Quòd immo poterit allegari statutum tale contra clericum,
 quando in eo casu canon non disponit, argum. cap. r. de nou.
 oper. nunt. Etiam supposito, quòd aliqua pars statuti faciat
 contra ipsam, immo fortius, multum singulariter voluit Abb.
 11 in d. c. r. & c. Ecclesia, † quòd nedum si statutum sit generale
 comprehendat clericos, immo etiam si speciale de clericis di
 sponat, in eorum fauorem valet, & ideo ibi in indiuiduo de
 12 terminat, † quòd si statuto ciuitatis cauetur, quòd primo
 genitus clericus excludat ceteros fratres ab hereditate pater
 na, tale statutum valet, sed Andr. Barb. in dicta Rubr. colum.
 28. Contrarium tenet, nam dicit ipse priuilegium, quòd ema
 nauit per medium cōstitutionis, sortitur naturam constitutio
 13 nis. glos. singl. in proem. clem. Modo sic est, † quòd laici in
 clericos constituere specificè non possunt, per capitulum. Ecclesia
 de constitut. Quòd inducit nam præfatio legis demonstrat fina
 lem intentionem condentis, l. regulas §. licet ibi. nunt. cōsti
 tutionis demonstrat. ff. de iur. & fac. ignor. ad hoc est tex. simi
 lis in l. si. ff. de hered. inst. cum aliis allegatis per eum, sed præ
 fatio in d. c. Ecclesia est, quòd laicos obsequendi manet neces
 sitas, non auctoritas imperandi, & ita videtur satis probare il
 le tex. quòd statuere specialiter de clericis nō possunt, & certè
 sine calumnia credo, quòd probet ille tex. quòd etiam in fau
 rem statuere nō possunt specialiter de clericis quid. n. expres
 sus dici posset q̄. asserit ille tex. formaliter ibi à quibus si quid
 motu proprio statutū fuerit, quòd Ecclesiarū etiam respiciat
 cōmodum & fauorem nullius firmitatis existit nisi ab Ecclesia
 fuerit approbatum, & hoc q̄. imperiosè fieret statutū, vt supra
 dictū, vel nisi faciamus differentiam inter Ecclesias, & clericos
 14 quòd adhuc uix benè sustineri posset, nisi adhuc dicamus, † q̄
 Clerici possunt in duplici qualitate censerī, iure laicali inquan
 tum

tum laicalia possident, & iure spirituali in quantum spiritualia, nec est nouum, vt vna edamque res diuersis respectibus, diuerso iure censeatur, vt not. in cap. Raynaldus de testam. & melior est tex. de iure in cap. a collatione. de appell. in 6. Circa quod tamen cogitandum arbitror, sed vbi in genere considerantur clerici, non est dubium secundum prædictam conclusionem, immo apertius licet dubitabilius longè determinat, 15 Barba in d. rub. in 25. colum. † Quod statutum, quòd subditus non possit alienare rem immobilem in non subditum, sine solutione gabellæ, ligat clericos, quod firmat 25. fundamentis, vt tibi videtur, aduertè tamen, quòd And. Barba. in capi. Quòd clericis. de for. comp. col. 16. Facit mentionem de isto apparatu, sed ibi dicit, quòd tempus secundum dictum Teretii alios mores, aliam vitam postulabat, & iuxta Prophætam iunior fui, & senui, & Paulum dicentem, cum eram paruulus loquebar, vt paruulus, sed postquã vir factus sum, euacuaui ea, quæ erant paruuli, & illud Hieronymi scribimus indocti doctique poema ta passim, postea in colu. 21. tenet contra id quòd tenuit in d. rub. subiungens, quod licet alias consuluerit contrarium, non est mirandum, quia propter diuersa phantasmata, quotidie generantur diuersæ opiniones, secundum Philosophum 3. de Anima, glos. in l. de tutela C. de in integr. rest. min. & ibi Bal. sed quid quid dicat adhærendum eu communi opinioni, vt supra dicit Barb. in cap. Ecclesia. de constitut. in 2. colu. vers. Nunc vero aliter, & col. seq. Vbi concludit, quòd licet statutum laicorum non liget clericos, vt statutum ligat, tamen ex mente, & sic, vt honestum, pro quo adducitur Beatus Thom. qui 16 dicit in simili. † Quòd lex positiva non ligat Principem, sed verum est, quòd ad vim coactiuam, & non quo ad directiuam, ita dicendum de statutis laicorum, ergo clericos, & profecto miror, quòd tantus vir tacuerit l. digna vox C. de leg. vnde dictum istud Beati Thom. sumpsit originem, adde ad hoc etiam Bal. in l. nemo C. de sentent. & interlocut. Et pro confirmatione istius conclusionis communis dicendum est, quòd consuetudo ista non habet contradictionem canonum, quia 17 comprehendit clericos, si enim. † lex secularis ligat clericos, vbi nullum consideratur ius canonicum, vt in capitu. 1. de nou. oper. nunt. Ergo, & consuetudo, cum sit iex inter eos, inter quos est introducta, cap. cum venissent. de eo. qui mit. in possess. causa re. seru. & ideo Roch. de Cur. in tractat. de consuet.

- 18 consuet. q. 11. col. 10. Ibi octauo. Regulam communē. † Quòd statuta, & consuetudines laicorum non ligant clericos, limitat quando contradicunt canonibus, alias secus. Item quando consuetudo est indifferens, ita, quòd non est simpliciter fauorabilis clericis, clericus potest uti in suum fauorem, ita dicit antedictus de curia in d. tract. de consuet. vers. 11. quarto cap. si in adiutorium 10: dist. Bal. in rep. l. de quibus. ff. de leg. colu. 16. Ias. qui appellatur communis præceptor in eade. l. col. 3. pro comprobatione eorum, quæ dicta sunt in præcedentibus, hoc vnum considerandum censeo, per quòd apertè probatur.
- 19 † Clericos ius primæ genituræ consequi debere etiam dispositione iuris diuini, nam in veteri testamento legitur, quòd primo geniti sacerdotes erant, & in sacris ministrabant, iuxta illud, quod habetur Exod. cap. 13. Sanctifica mihi omnem primo genitum filiorum tuorum, qui aperit vuluam in filiis Israel & Exod. 34. Omne quod aperit vuluam generis masculini meum erit, & hoc in l. naturæ, vsque ad Aaron, quo tempore desierunt primo geniti esse sacerdotes, & successerunt loco eorum Leuitæ, ut habetur nu. 3. Ego tuli Leuitas à filiis Israel pro cunctis primogenitis filiorum Israel, tradidique eos dono Aaron, & filii eius de medio populi, ut seruiant mihi, pro Israel in
- 20 tabernaculo fæderis, & orent. † Et hodie pro Leuitis successerunt nobis, illi quos præbyteros appellamus, in tex. in capitulo clericos 21. dist. 8. Præbyter, vnde declarat vnde dicti sunt præbyteri, sed cum consuetudines laicorum ligent etiam clericos, & cum ius primæ geniture, ut plurimum consistit in rebus
- 21 fœudalibus, ex consequentia esset tractandum. † An clerici succedant in fœudo, & cum magna, sit ac ardua quæstio, nec eam penitus omittam, sed saltem locum, in quo satis superque satis, immo abundè tractatur ostendam per Franc. in lib. fœud. in 3. part. versic. 10. principaliter vbi per 8. collum. hanc quæstionem sequitur, quæ quidem quæstio fuit disputata ad instantiam Reuerendissimi Delphini della Pergola tunc Episcopi Parmensis, prò ut ibi ipse asserit ita tota materia concludenda. Arbitror, quòd aut apparente probatione super affirmatiua, reus vult negatiuam probare per ipsius iuramentum, & aliorum compurgatorum iurantium solum de credulitate, iuxta formam, cap. quoties §. porrò de purg. Cano. & non debet admitti, quia ista non est sufficiens probatio, vbi potest constare de veritate per legitimas probationes, & iste est casus proprius

proprius huius cap. ad noitram de probat. ad idem cap. accedens de accus. & cap. de hoc de simo. & vers. quoquo modo ponitur hic ad maiorem detestationem huius consuetudinis, vnde idem esset si per testes idoneos iurantes modo predicto vellet se purgare. † Aut vult probare negatiuam indirecte per testes deponentes, non de credulitate, sed veritate, & debeat admitti, argumento in cap. ex tenore de test. & in d. c. ad noitram in gl. fi. in hoc casu non loquitur, vnde vide gl. not. 22 in cap. clerici dist. 81. quæ dicit quod. † Si duo clerici probant me commississe fornicationem tali die, & tali loco, possunt etiam per laicos probare contrarium indirecte, quod illa die semper fui in alio loco, & debeat absolui, quia non sum reus, argumento cap. ex literis de probat. † Ex quo infero ad vnum singulare, quod testes ex parte rei præferuntur licet testes actoris, seu accusatoris sint aliquantulum idoneiores faciunt nota. 23 in cap. Ecclesia 2. de elect. & cap. in noitra de test. † Sed si non adessent legitime probationes super affirmatiua, sed contra reum esset vehemens suspicio vel infamia, seu graue scandalum, & tunc admittitur, & etiam exigitur purgatio per iuramentum compurgandi, & aliorum compurgatorum, iuxta formam, cap. quoties §. porro cap. 1. & 2. de purgat. canon. † Debet tamen compurgatores esse honesti cap. constitutus de purga. cano. Et ita ex his habetur quomodo negatiua probeatur quando est probata affirmatiua, & quomodo admittatur huiusmodi probatio.

S U M M A R I V M.

- 1 Testis persona principalis admittitur, quando agitur ad correctionem de peccato impediendo.
- 2 Forma denunciandi crimen alterius.
- 3 In ore duorum vel trius stat omne verbum.
- 4 Teste vnico lex contenta non est, & nulla maior authoritas adduci potest quam vox Domini Nostri.
- 5 Testis unum ad probandam admonitionem admittitur.
- 6 Lex nulla ualet contra Ius diuinum.
- 7 In Euangelica denunciacione trina monitio requiritur.
- 8 Criminosi, & infames an admittuntur in testes.
- 9 Criminosus in foro Ecclesiastico repellitur ab accusando, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur de iure canonico.

Crimi-

- 10 Criminosus quòd possit admitti quando testis, & quando accusator pro habendo crimen alterius non placet.
- 11 Infamia orta ex persona inhabili, non præstat facultatem inquirendi.
- 12 Constitutus in peccato mortali repellitur ab accusando, nisi penitentiam egerit.
- 13 Criminosum, & peccatorem intur eos multum interest.
- 14 Ab accusando crimen, quis non repellitur iure ciuili, nisi ex ea factus sit infamis.
- 15 Infamia iuris, & infamia facti differt, nam infamis infamia iuris prorsus repellitur ab accusando tam de iure ciuili, quam de Canonico.
- 16 Infamis autem infamia facti de iure canonico repellitur ab accusando, sed de iure ciuili admittitur.
- 17 Personæ positæ in dignitate repelluntur ab accusando.
- 18 Clericus potest accusare, dummodo de crimine non ingeratur pena sanguinis, quia eo casu efficitur irregularis.
- 19 Protestatio clerici, quòd nõ intendit agere ad vindictam corporis cuitat irregularitatem.
- 20 Miles de iure communi prohibetur accusare, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur.
- 21 Milites curare debent, quæ ad miliciam pertinent, & se abstinere debent a litibus criminalibus.
- 22 Milites nostri temporis admittuntur indistinctè ad accusandum.
- 23 Miles est, qui iurat se mortem non euitaturum propter Reipublicæ salutem, & qui iurauit non recedere a signis.
- 24 Miles ad hoc, vt dicatur verus miles sex sunt necessaria, vt non sit negociator, vt examinetur, vt ensis cingatur, nota publica in brachio, quòd scribatur in numero aliorum, quòd habeat priuilegium legis concessæ militibus.
- 25 Miles gaudet pluribus priuilegijs in testando.
- 26 Miles non tenetur nisi quatenus facere potest.
- 27 Miles ad sacros ordines promoueri potest.
- 28 Naturalis ratio contra periculum permittit hominem se deffendere, unde si occidit ad deffensionem non tenetur de homicidio.
- 29 Ad probandum periculum vitæ sufficit probare, quòd aduersarius ueniebat armatus contra ipsum occisorem.
- 30 Quis pro deffensione non tenetur expectare, quòd ab aliquo percutiatur, sed si mortem minetur potest statim illum percutere.
- 31 Idem ob deffensionem proprii honoris licet alterum interficere, cum periculum famæ equiparatur periculo vitæ.
- 32 Iustitia clypeum vulgo apellatur improborum clypeum.

- 33 Duellum, siue singulare certamen omnium iure prohibendum est, tamen inuen-
tus est locus, & terminus ad defendendum honorem, & repulsan-
dam iniuriam.
- 34 Princeps potest de causa ius diuinum limitare, & interpretari.
- 35 Testes in omni casu debent esse iurati, alias indigni sunt fide, etiam si es-
sent religiosi.

Centésimum Duodecimum Privilegium.

- 1 **E**CCLESIA gaudet privilegio, quòd. † Quan-
do agitur ad correctionem de peccato impedi-
do principalis persona admittitur in teste, va-
de habetur hic. † Forma secundum quam ali-
quis denunciare debet crimine alterius, qui aliud
vult denunciare, primo admoneat illum inter
se, & ipsum solum, & tunc habebitur, pro vno teste, quo ad
probandam admonitionem, & si se non corrigat adhibeat
vnum secum, & sic erunt duo testes, & si adhuc non se corri-
git adhibeat duos, & erunt tres, hoc enim auctoritate Domi-
ni probatur, dicentis si peccauerit in te frater tuus, corripe
eum inter te, & ipsum solum, & cap. vt. † In ore duorum
vel trium stet omne verbum, & alibi dicit, ego sum, qui testi-
monium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de
me pater, quia duorum hominum testimonium verum est
capit. in omni negotio de test. & attest. Quare autem ita fue-
rit statutum, ratio decisionis videtur. † Quia vnico teste
lex contenta non est, & nulla maior auctoritas adduci potest
quam vox Domini nostri. † Verum admittitur ad proban-
dam admonitionem, hic igitur considerandum, quòd in de-
cisionibus causarum auctoritates iuris diuini allegari possunt,
immo illud ius præferendum est aliis. † Cum nulla lex va-
leat contra ius diuinum, 25. q. 1. cap. sunt quidam, nec præ-
tereundum pro validitate denuntiationis sufficere præcessisse
duas monitiones, vna, quæ fit per ipsum monentem tantum,
& sic hæc negatiua non potest probari, nisi per iuramen-
tum monentis tantum, cum alius non adhibeatur, cap. no-
uit. de iudici, alia monitio fit, si non se corrigat adhibito vno,
vel duobus testibus, & si ista secunda monitio negaretur,
probat per ipsum monentem, & alium, vel alios tunc
adhibi.

Qq

adhibi.